

Waarland, Waarlandsweg 3a
Gemeente Schagen (NH.)
Een Archeologisch Bureauonderzoek

Steekproefrapport 2018-06/06

Waarland, Waarlandsweg 3a
Gemeente Schagen (NH.)
Een Archeologisch Bureauonderzoek

Steekproefrapport 2018-06/06

Waarland, Waarlandsweg 3a
Gemeente Schagen (NH.)
Een archeologisch bureauonderzoek en
inventariserend veldonderzoek (IVO-O)

Een onderzoek in opdracht van
DNS Planvorming bv

Steekproefrapport 2018-06/06
ISSN 1871-269X
auteur: C.H.H. Bakker
autorisatie: drs. J.M.G. Bongers
(Actor registratienummer 92394548)

De Steekproef bv werkt volgens de Kwaliteitsnorm
Nederlandse Archeologie 4.0 en BRL SIKB 4000
Dit onderzoek is uitgevoerd conform protocol 4002

Foto's en tekeningen zijn gemaakt door
De Steekproef bv, tenzij anders vermeld.

© De Steekproef bv, Zuidhorn, juni 2018

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd
en/of openbaar gemaakt zonder bronvermelding.
De Steekproef bv aanvaardt geen aansprakelijkheid
voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing
van de adviezen of het gebruik van de resultaten van
dit onderzoek.

De Steekproef bv
Archeologisch Onderzoeks- en Adviesbureau
Hogeweg 3
9801 TG Zuidhorn

telefoon
internet
e-mail
kvk

050 - 5779784
www.desteekproef.nl
info@desteekproef.nl
02067214

Inhoud

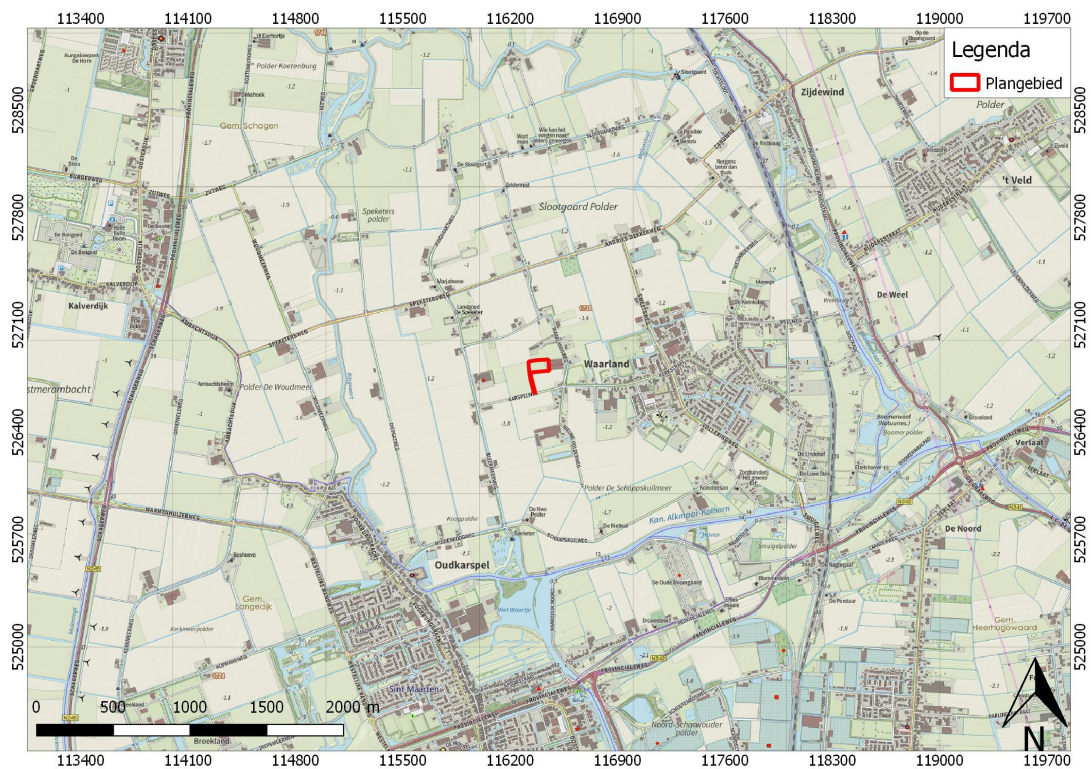
Samenvatting

1. Inleiding.....	1
1.1 Aanleiding en doel.....	1
1.2 Locatie en administratieve gegevens.....	2
2. Bureauonderzoek.....	3
2.1 Bronnen.....	3
2.2 Fysische geografie.....	3
2.3 Archeologie.....	9
2.4 Historische geografie.....	13
3. Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel en advies.....	15

Gebruikte bronnen

Lijst van Figuren en Tabellen

Appendix I: Archeologische periode-indeling

Figuur 1. Waarland, Waarlandsweg 3a. Uitsnede van de topografische kaart. Het plangebied is in het rode kader aangegeven. Bron: OpenTopo

Samenvatting

In opdracht van DNS Planvorming bv is een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd aan de Waarlandseweg 3a te Waarland in de gemeente Schagen. Er zal een weg en een parkeerplaats aangelegd worden. Daarnaast wordt een greppel aan de noordkant van het gebied verbreed tot een volwaardige sloot. Tot slot zal de huidige loods worden uitgebreid. De ingrepen voor het uitbreiden van de huidige loods zullen tot ongeveer tachtig centimeter diep de bodem verstoren. Van de rest van de ingrepen is niet bekend in hoeverre deze de bodem zullen verstoren. Deze bodemingrepen kunnen mogelijk een bedreiging vormen voor de eventueel aanwezige archeologische waarden. Bij het bureauonderzoek is een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied opgesteld aan de hand van beschikbare fysisch-geografische, archeologische en historisch-geografische informatie.

Het plangebied lag rond 2750 voor Christus in een vlakte van getijdenafzettingen vlakbij het oude zeegat van Bergen. Rond 1500 voor Christus slibde dit zeegat dicht en vormde er een kwelderlandschap. In 500 voor Christus was het kwelderlandschap verdwenen en was er een veenmoeras daarvoor in de plaats gekomen. In het jaar 800 na Christus was het veen weggetrokken en kwam er weer een nieuw kwelderlandschap voor in de plaats. Deze afzettingen zijn merendeels terug te vinden in boordata van een archeologisch onderzoek van De Steekproef bv dat in 2015 in de directe omgeving van het plangebied werd uitgevoerd.

In het plangebied zelf en in de nabije omgeving zijn geen vondsten aangetroffen. Rondom de andere dorpskernen in de buurt zijn echter wel archeologische resten aangetroffen. Dit zijn vooral vondsten daterend uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd, maar ook vondsten uit het Neolithicum, de Bronstijd, de IJertijd en de Romeinse tijd. De vondsten uit het Neolithicum en de Bronstijd passen bij het kwelderlandschap van 1500 voor Christus. De vondst uit de IJertijd tot de Romeinse tijd past echter niet bij het veenmoeras van 500 voor Christus, aangezien een veenmoeras een ongeschikte plek is om in te leven.

Volgens historisch kaartmateriaal is er een oud boerenerf aan de westkant van het plangebied aanwezig. Dit boerenerf verschijnt al op de kaart van het kadastrale minuutplan uit 1832. Rond 2010 is dit boerenerf gesloopt.

Daarnaast is er in de jaren zestig een grote ruilverkaveling te zien op het historisch kaartmateriaal. Hierdoor kan het zijn dat de bodem van het plangebied, en daarbij ook de eventuele archeologie, verstoord is.

Selectieadvies door drs. J.M.G. Bongers (senior KNA-prospector)

De kans op archeologische resten in het onderzoeksgebied is klein. Dit komt doordat het plangebied in de jaren zestig verstoord is door de ruilverkaveling (zie §2.3.). Daarnaast zijn in en nabij het plangebied en Waarland geen archeologische indicatoren aangetroffen. Bij het booronderzoek van de Steekproef bv uit 2015, uitgevoerd 750 meter ten zuidoosten van het plangebied, zijn ook geen archeologische indicatoren aangetroffen. De bodem en hoogte van dit plangebied komen overeen met de verwachte bodem van het onderzoeksgebied. Hierdoor kon dit onderzoek gelinkt worden met de verwachte fysische geografie.

Er kunnen echter wel resten van een oud boerenerf en een deel van een afgevlakte dijk in het westen van het plangebied aanwezig zijn, maar dit is niet zeker, en er is niet bekend hoe diep de ingrepen in dit deel van het plangebied de bodem zullen verstoren. Daarom wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding en doel (KNA 4.0 LS01)

In opdracht van DNS Planvorming bv, vertegenwoordigd door de heer R. Dekker, is door De Steekproef bv een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd aan de Waarlandsweg 3a te Waarland in de gemeente Schagen (zie Figuur 1). Dit onderzoek was gericht op de mogelijke aanwezigheid van archeologische waarden. Volgens het bestemmingsplan "Landelijk gebied Harenkarspel", ligt het plangebied in een zone met een dubbelbestemming Archeologie en heeft het een enkelbestemming voor bedrijf. Op het terrein zal de aanwezige loods worden uitgebreid aan de achterzijde. Daarnaast worden er een eigen weg en een parkeerplaats gerealiseerd richting de Karspelweg. Tot slot zal een aanwezige greppel aan de noordzijde worden verbreed tot een volwaardige sloot. De verstoringdiepte van de ingrepen bij de loods zal ongeveer tachtig centimeter onder het maaiveld zijn. Er is nog niet bekend tot welke diepte de ingrepen van de weg, de sloot en de parkeerplaats zullen verstoren.

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel van het gebied aan de hand van beschikbare fysisch-geografische, archeologische en historisch-geografische informatie.

Figuur 2. Waarland, Waarlandsweg 3a. Het plangebied is in het rood aangegeven. Het merendeel van het plangebied is grasland. Ten oosten van het plangebied staat het boerenbedrijf. Ten zuiden van het plangebied ligt akkerland. Hier gaat de aan te leggen toegangsweg voor een deel doorheen. (Bron: Google Earth via PDOK)

1.2 Locatie en administratieve gegevens (KNA 4.0 LS02)

Het plangebied ligt ten westen van het dorpje Waarland en ten noordoosten van Oudkarspel. Het plangebied bestaat uit het grasland en het akkerland. Ten oosten van het gebied ligt het boerenbedrijf. Het gebied ligt ongeveer 1,2 meter onder het NAP.

Tabel 1. Waarland, Waarlandsweg 3a. Administratieve gegevens.

Provincie	Noord-Holland
Gemeente	Schagen
Plaats	Waarland
Toponiem	Waarlandsweg 3a
Coördinaten hoekpunten	NW: 116.319/526.861 ZW: 116.354/526.654 ZO: 116.454/526.801 NO: 116.448/526.873
Oppervlak	10.986 m ²
Kadastrale nummers	2461 & 1461
Bevoegde overheid	Gemeente Schagen
Opdrachtgever	DNS Planvorming bv
OM-nr.	4611065100
ISSNnr.	1871 - 269X
Steekproef projectcode	2018-06/06
Fase onderzoek	Bureauonderzoek
Geomorfologische context	Vlakte van getijdenafzettingen
Beheer en plaats documentatie	De Steekproef bv / Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE)

2. Bureauonderzoek

2.1 Bronnen

Tijdens het bureauonderzoek is de bestaande relevante kennis van het plangebied verzameld. De gebruikte bronnen voor het onderzoek staan aan het eind van dit rapport. Eén van de bronnen is Archis3, het archeologisch registratie- en informatiesysteem van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE). Deze databank is toegankelijk voor organisaties die werkzaam zijn in de archeologie. Het bevat een GIS-systeem waarin onder meer een archeologische kaart en aardkundige kaarten geraadpleegd kunnen worden.

2.2. Fysische geografie (KNA 4.0 LS04)

Geologie

Rond 2750 voor Christus lag het plangebied (zie Figuur 3) in een getijdenvlakte middenin het bekkenstelsel van Bergen. Rivieren zoals de IJssel en de Overijsselse Vecht stroomden tijdens de ijstijd via dit bekkenstelsel richting de Noordzee. Er kwam sediment binnen vanuit de zee, waardoor dit bekkenstelsel rond 1500 voor Christus dichtslibde. Hierdoor werd het plangebied een kwelderlandschap en overstroomde het alleen tijdens grote stormen.

Rond 500 voor Christus werd het oude kwelderlandschap, waarin het plangebied lag, overgroeid door veen. Ongeveer 800 jaar na Christus ontwikkelde zich een nieuw kwelderlandschap over de veenafzettingen.

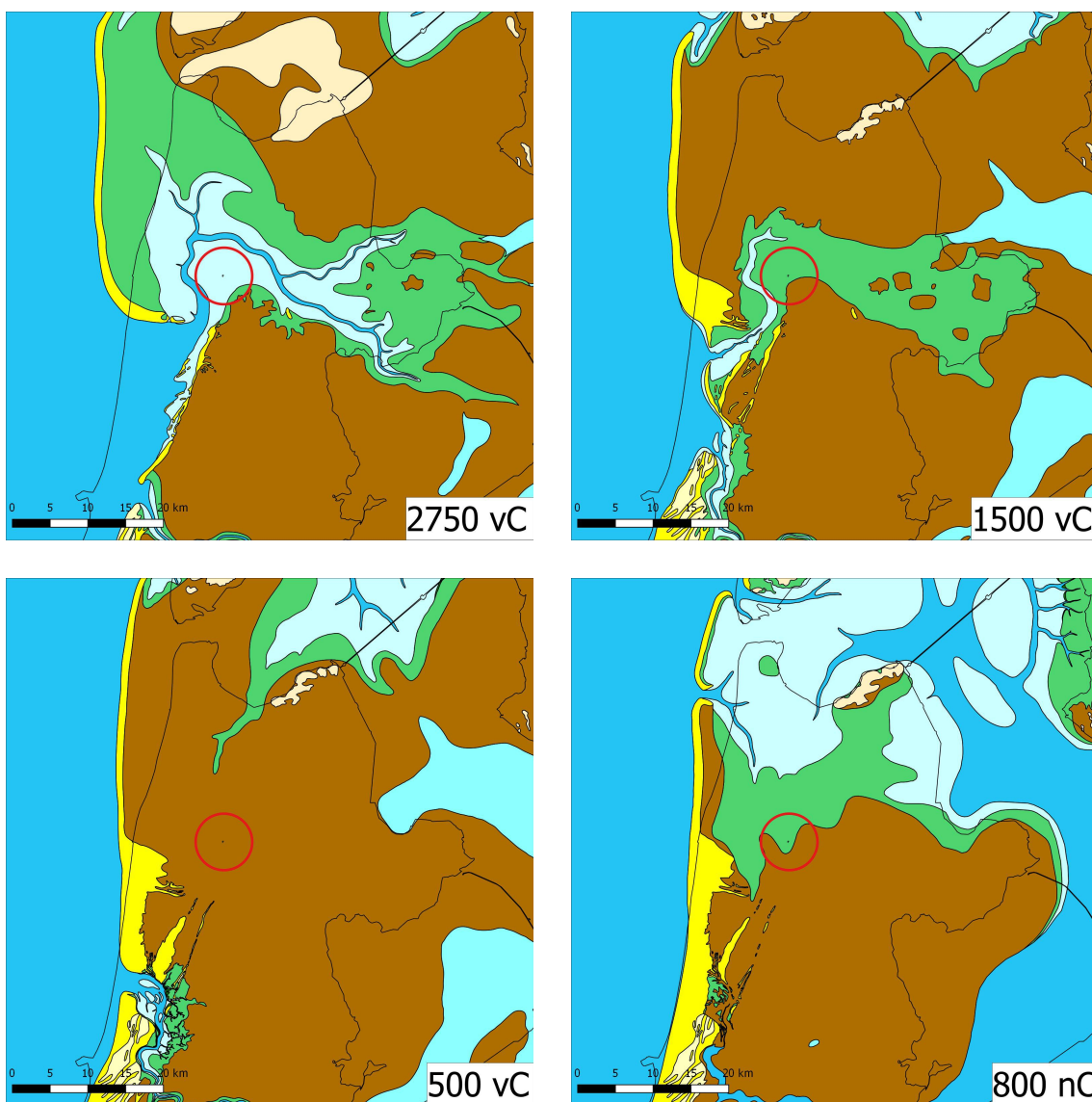
Boordata uit nabije omgeving

Ongeveer 750 meter van het plangebied, heeft De Steekproef bv een inventariserend booronderzoek uitgevoerd aan de Molenzicht te Waarland.¹ Dit gebied heeft dezelfde ondergrond als ons plangebied en ligt tevens op dezelfde NAP-hoogte. Hierom kan dit onderzoek verbonden kan worden aan het huidige plangebied. Dit is het dichtstbijzijnde archeologisch onderzoek in de regio van het huidige plangebied. In het plangebied van dit onderzoek uit 2015 zijn zeventien boringen gezet met telkens 35 meter afstand tussen de boringen en dertig meter afstand tussen de boorraaien.

Uit de resultaten van dit booronderzoek blijkt dat de eerste 25 tot ongeveer vijftig centimeter van de bodem een wisselend mengsel van klei en zand heeft. Na deze laag komt bij vier boringen een laag met schelphoudend zand van ongeveer acht tot 25 centimeter dik voor. Onder deze laag en bij de andere boringen komt een laag met schelphoudende klei voor. Deze laag is ongeveer tussen de 75 centimeter en 150 centimeter dik. Deze laag kan de kwelderafzetting van 1500 voor Christus geweest zijn (Figuur 3). Onder deze laag komt een laag met schelphoudend zand voor. Deze is tussen de twintig en de vijftig centimeter dik.² Deze laag kan afkomstig zijn van de getijafzettingen van 2750 voor Christus (Figuur 3).

1 Exaltus 2015.

2 Exaltus 2015, 11.

Figuur 3. Waarland, Waarlandsweg 3a. Uitsneden van paleogeografische kaarten uit *Paleogeografische Kaarten van Nederland, tweede generatie (versie 2.0)*.³ Legenda: geel is duinen, bruin is veen, groen is kwelder, lichtblauw is getijdenvlakte en blauw is water.

³ Vos/de Vries 2013.

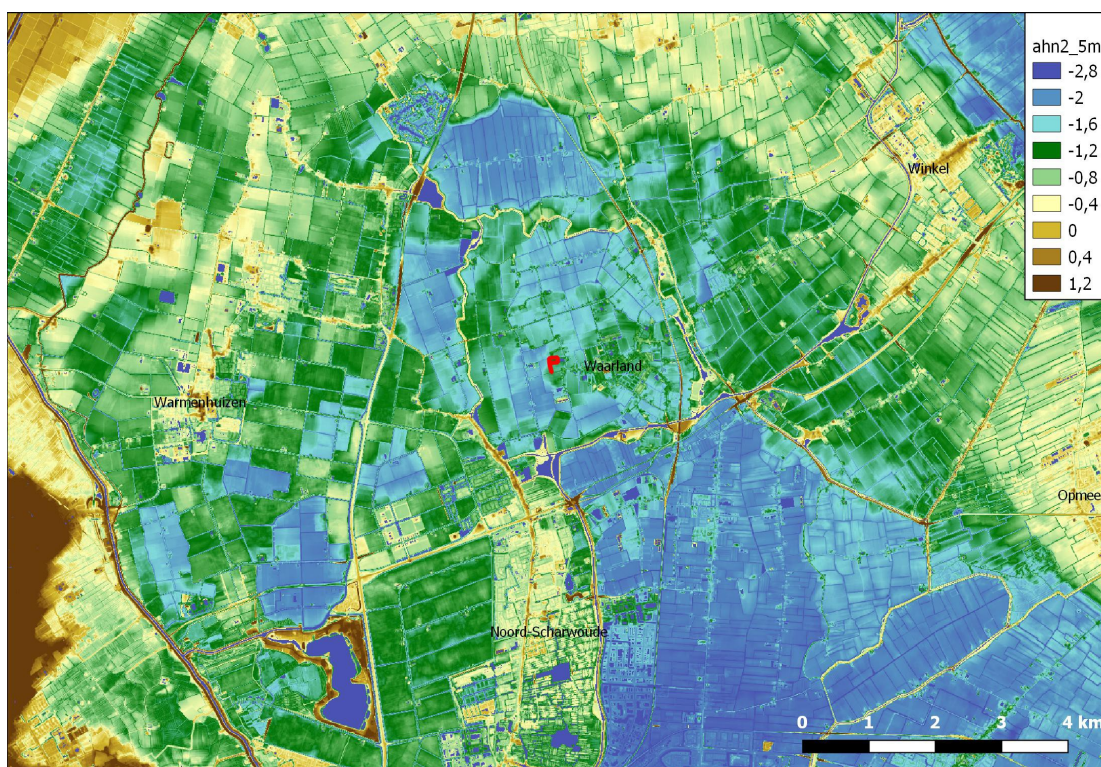
Hoogtekaart

Op de hoogtekaart (Figuur 4) is het reliëf van het omringende gebied te zien. Het plangebied zelf ligt in het midden van de Sloopgaardpolder, waarvan de ringvaart en de dijk te herkennen zijn, doordat de dijk hoger ligt. Deze dijk ligt namelijk op ongeveer veertig centimeter onder het NAP. Dit is ongeveer tachtig centimeter hoger dan de Sloopgaardpolder zelf. De Sloopgaardpolder is drooggelegd in 1590 (zie §2.3.).

Rondom de Sloopgaardpolder is duidelijk het eerder genoemde bekkenstelsel van Bergen te zien. Het bekkenstelsel ligt tussen de 1,2 en de nul meter onder het NAP. Het bekkenstelsel, en daarbij ook het plangebied, liggen hoger dan het zuidelijke gebied. Waarschijnlijk komt dit doordat het bekkenstelsel dichtgeslibd is met sediment vanuit de zee.

Ten zuiden van de Sloopgaardpolder liggen de lagere veengebieden. Deze gebieden liggen tussen de 1,6 en 2,8 meter onder het NAP. Deze gebieden liggen lager doordat dit gebied al veel langer een veenmoeras was dan het gebied rond het Bekkenstelsel van Bergen.

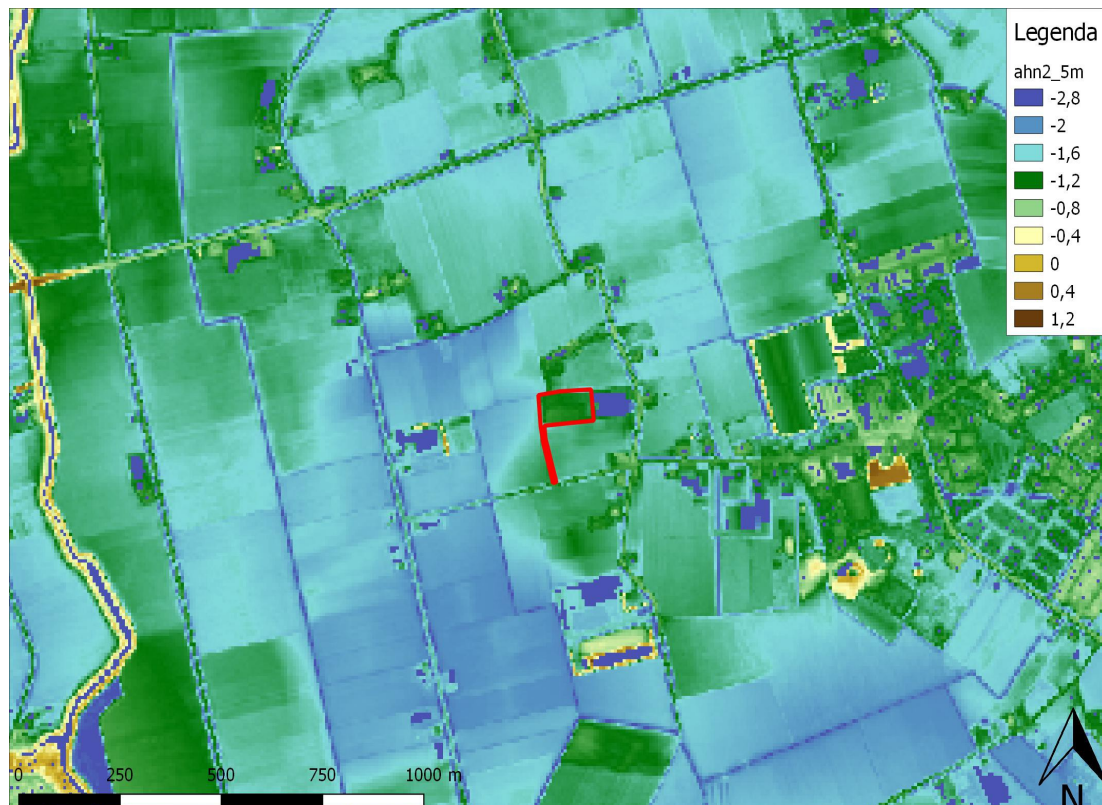
Ten westen van het plangebied liggen de duinen van het Schoorlse Duingebied.

Figuur 4. Waarland, Waarlandsweg 3a. Hoogtekaart, gemaakt met behulp van het Actueel Hoogtebestand Nederland. Het plangebied is in het rood aangegeven (Bron AHN2).

Het plangebied zelf ligt op ongeveer 1,2 meter onder het NAP. Zoals te zien is in Figuur 5 ligt het westen van het plangebied lager dan het oosten van het plangebied. Dit komt doordat hier ooit het Bleekmeer heeft gelegen. Dit meer is in 1632 drooggelegd (zie §2.3.). De vorm van het meer zelf is nog te zien op de uitsnede van de hoogtekaart (Figuur 5).

Volgens de archeologische beleidskaart (zie §2.2.) zouden er twee terpen direct aan het plangebied grenzen. Deze zijn echter niet te zien op deze versie van de hoogtekaart.

Figuur 5. Waarland, Waarlandsweg 3a. Uitsnede van de hoogtekaart. Het plangebied is in het rood aangegeven (Bron: AHN2).

Geomorfologische kaart

In het plangebied is de eenheid 2M72 aanwezig (zie Figuur 6). Deze eenheid betekent dat dit deel van het plangebied een vlakte van getijafzettingen is. Een vlakte van getijafzettingen ontstaat door mariene afzettingen en bestaat uit voornamelijk jonge zeeklei.⁴

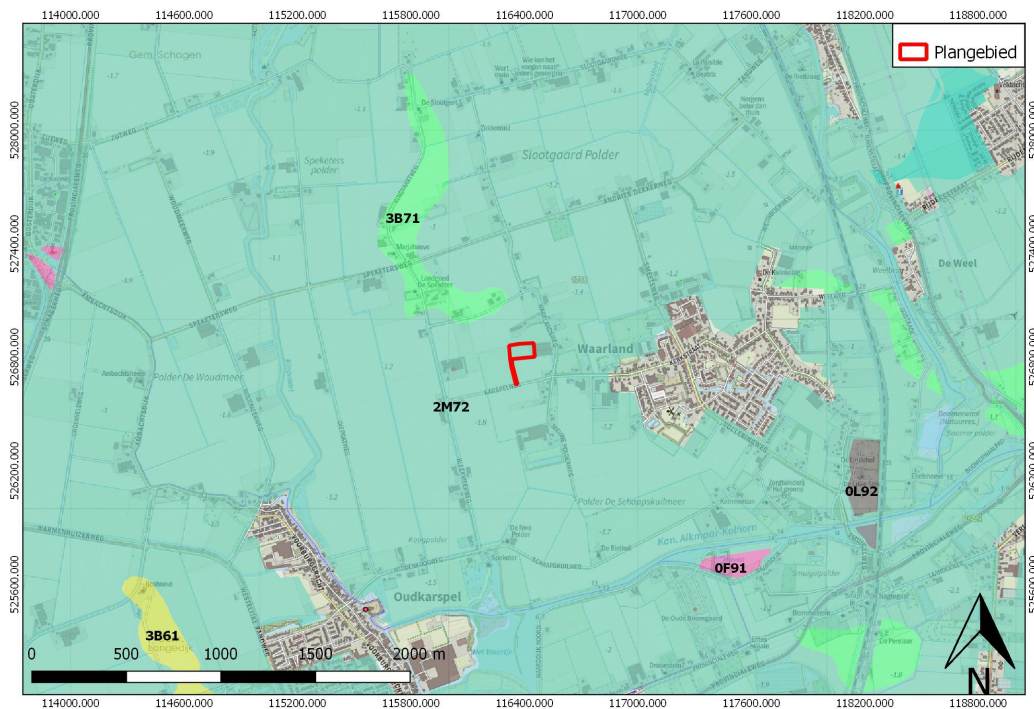
Ten noorden van het plangebied ligt de eenheid 3B71. Deze eenheid staat voor een getij-inversierug. Een getij-inversierug ontstaat doordat een kreek afgesloten raakt van de zee. Hierdoor verzandt de kreek en slibt het gedeeltelijk dicht. Door het verzakken van de omliggende bodem, komt de dichtgeslibde kreek hoger te liggen en begint het steeds meer op een rug te lijken. In sommige gevallen zijn de

4 <http://legendageomorfologie.wur.nl/>, geraadpleegd op 29-5-2018.

oorspronkelijke kreekbeddingen nog als een laagte te herkennen in het landschap.⁵

Ten zuiden van het dorp Waarland staan de eenheden OL92 en OF91. De eenheid OL92 staat voor een kunstmatig gecreëerd reliëf voor recreatiedoeleinden. Dit betekent dat het terrein door de mens opgehoogd is ten behoeve van recreatie. De eenheid OF91 staat voor een storthoop, opgehoogd of opgespoten terrein. Zulke terreinen zijn eveneens door menselijke activiteiten gevormd.⁶

Als laatst ligt ten westen van Oudkarspel de eenheid 3B61. Deze eenheid staat voor een meerwal. Een meerwal ontstaat vaak langs een oever van een (voormalig) meer. Een meerwal ontstaat door afzettingen vanuit de bodem van het meer, die via het water op de oever terecht komen.⁷

Figuur 6. Waarland, Waarlandsweg 3a. Uitsnede van de geomorfologische kaart. Het plangebied is in het rood aangegeven (Bron: BRO via PDOK).

Bodemkaart

De bodem van het plangebied bestaat, volgens de bodemkaart (Figuur 7) uit de eenheden Mn15A en pMn55A. Daarnaast liggen ten westen van het plangebied, achter Oudkarspel, de eenheden Mn56A en Mn25A. De eenheid Mn15A staat voor een kalkrijke poldervaaggrond met lichte zavel. De eenheden Mn56A en Mn25A staan eveneens voor een poldervaaggrond, maar dan met zware zavel.⁸ Poldervaaggronden komen veelal voor in alle soorten kleiafzettingen in Nederland en hebben vaak een grijze humusarme bovengrond. Ze worden poldervaaggronden genoemd, omdat ze vaak aangetroffen worden in polders.⁹

5 Idem

6 Idem

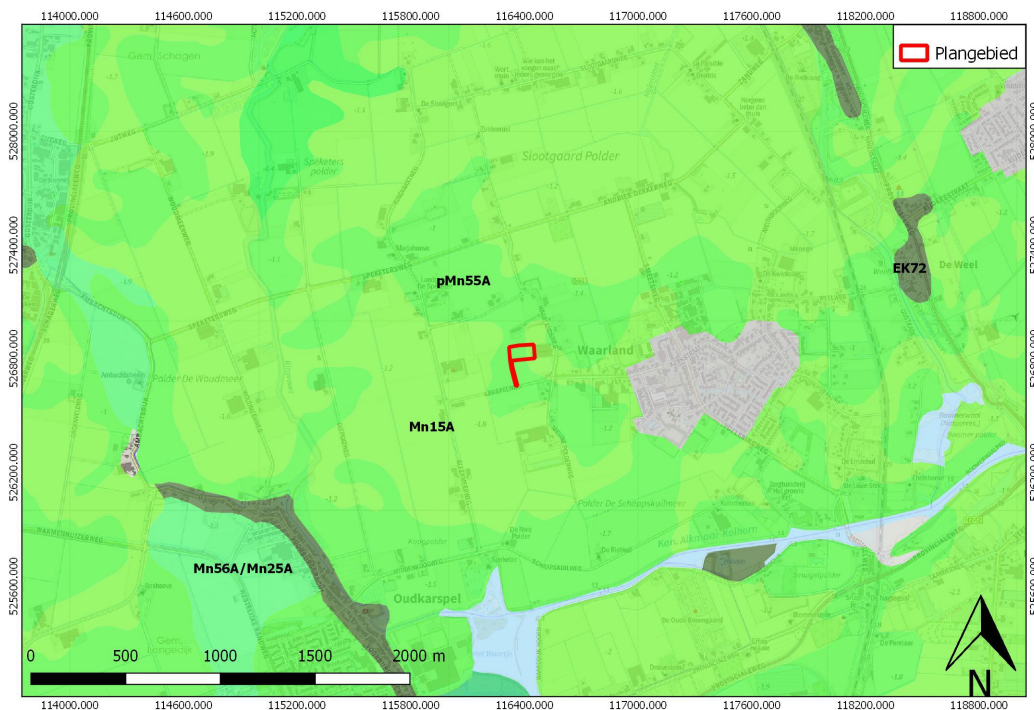
7 Idem

8 De Vries e.a. 2003, 36.

9 De Bakker/Schelling 1989, 38.

De eenheid pMn55A staat voor een kalkrijke leek- en/of woudeerdgrond met zavel als ondergrond.¹⁰ Woudeerdgronden worden veel aangetroffen in West-Friesland en in het Westland en liggen ook vaak in droogmakerijen. Woudgronden ontstaan vaak op oude zeekleigronden, die een humeus of humusrijk verslagen veendek hebben. Woudeerdgronden komen alleen als zeekleigronden voor. Leekeerdgronden verschillen alleen in de dikte van de bovengrond met de woudeerdgronden. De dikte van de bovengrond is bij de woudeerdgronden dertig tot vijftig centimeter, maar bij de leekeerdgronden is deze dikte vijftien tot dertig centimeter. De leekeerdgronden danken hun naam aan het woordje leek. Dat is in Zuid-Holland een ander woord voor water.¹¹

Ten westen, oosten en zuiden van het plangebied, rondom de dorpen Oudkarspel, De Weel en Zijdewind ligt de eenheid EK79. Deze eenheid staat voor een tuineerdgrond met als ondergrond zware zavel en/of klei.¹² Een tuineerdgrond is een kleigrond en heeft een donker gekleurde bovengrond die dikker is dan vijftig centimeter. Dit soort gronden zijn ontstaan door bodembehandeling in de tuinbouw.¹³

Figuur 7. Waarland, Waarlandsweg 3a. Uitsnede van de bodemkaart. Het plangebied is in het rood aangegeven (Bron: BRO via PDOK).

¹⁰ De Vries e.a. 2003, 36.

¹¹ De Bakker/Schelling 1989, 35-36.

¹² De Vries e.a. 2003, 33.

¹³ De Bakker/Schelling 1989, 33.

2.3 Archeologie (KNA 4.0 LS01, LS04)

Archeologische beleidskaart Harenkarspel

Volgens de archeologische beleidskaart van de voormalige gemeente Harenkarspel ligt het plangebied in een droogmakerij. Dit komt doordat het plangebied in de Slootgaardpolder en naast de Bleekmeerpolder ligt (zie §2.3.). Droogmakerijen zijn volgens de beleidskaart voor de archeologie namelijk niet heel interessant, op de dijken en molens na. Hierom krijgt deze zone archeologische waarde 4. Hierbij gaat het om een zone waarbij er archeologisch onderzoek gedaan moet worden als de plannen groter zijn dan 2500 m² en de grond dieper gaan verstoren dan vijftig centimeter.¹⁴

Daarnaast grenst het plangebied aan twee zones waarbij archeologisch onderzoek vereist is bij alle verstoringen in de bodem. Eén zone ligt ten noorden en één zone ligt ten zuidoosten van het gebied. Deze zones zijn, volgens de beleidsnota terpen en krijgen daarom waarde 1 voor de archeologie. Op deze terpen kunnen sporen vanaf de Vroege Middeleeuwen verwacht worden.¹⁵

Figuur 8. Waarland, Waarlandsweg 3a. Uitsnede van de beleidskaart van de Gemeente Harenkarspel. Het plangebied is in het rood aangegeven (Bron: Nyst e.a., 2010).

¹⁴ Nyst e.a., 2010, 74.

¹⁵ Nyst e.a., 2010, 65.

Cultuurhistorische Waardenkaart Noord-Holland

Volgens de cultuurhistorische waardenkaart van Noord-Holland ligt het plangebied in een oud zeeleilandschap. Dit betekent dat het plangebied in een ouder landschap ligt, waarbij al vroeg bewoning aanwezig geweest kan zijn. Daarnaast staat er aan de Waarlandsweg een aantal stolpboerderijen, maar dit zijn geen provinciale monumenten.¹⁶

In Waarland staat de Waarlandmolen. Deze molen dateert uit omstreeks 1571 en is een poldermolen. Rondom de molen staat een voormalige sluis, een roede, een bovenas en een bosmanmolen. Het type van deze molen is een achtkantige grondzeiler binnenkruier.¹⁷

Archismeldingen

Rondom het plangebied zijn meerdere vondstmeldingen, archeologische onderzoeken en archeologische monumenten waargenomen. Deze waarnemingen zijn te zien op het kaart van Figuur 9. De AMK-terreinen en archeologische onderzoeken worden beschreven in Tabel 2. De eerdere onderzoeken worden behandeld in een aparte alinea.¹⁸

Deze vondstmeldingen en AMK-terreinen liggen echter niet in de buurt van Waarland of het plangebied, maar in de oudere dorpskernen eromheen. Er liggen drie AMK-terreinen in de buurt van Waarland, maar dit zijn alle drie historische kernen van dorpen of een gehucht. Veel van de vondstmeldingen betreffen vondsten uit de Nieuwe Tijd en de Late Middeleeuwen. Deze vondsten zijn vooral aardewerkvondsten.

Daarnaast is er ook een aantal vondsten, daterend uit de Prehistorie, aangetroffen. Deze vondsten betreffen een Fels-Rechteckbeil daterend uit het midden-Neolithicum tot de Bronstijd, een vuurstenen bijl uit het laat-Neolithicum en grijsgedraaid aardewerk uit de late-Bronstijd.

Tot slot is er een keramische pot aangetroffen daterend uit de late IJzertijd tot de Romeinse tijd. Dit is een aparte vondst, aangezien tijdens deze perioden het gebied een veenmoeras was.

¹⁶ <https://maps.noord-holland.nl/GeoWeb51HTML5/index.html?viewer=ilc>, geraadpleegd op 30-5-2018

¹⁷ Idem.

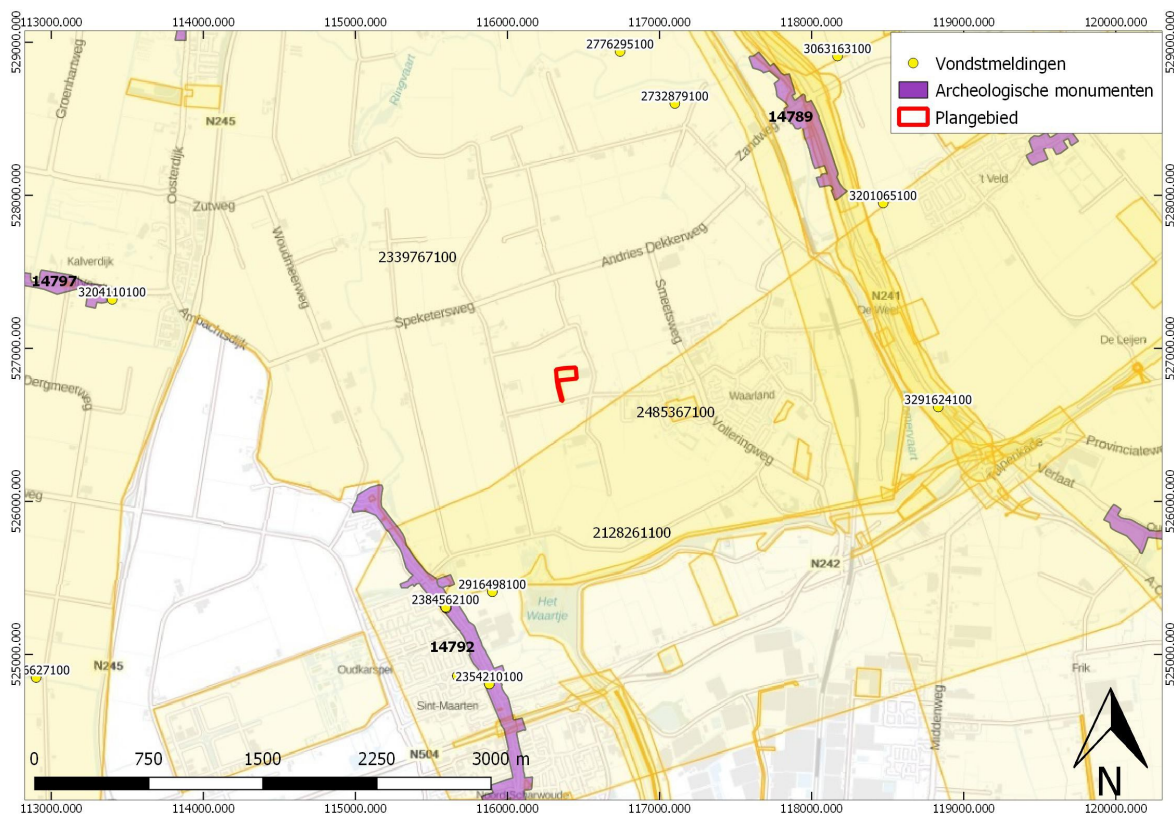
¹⁸ www.Zoeken.cultureelerfgoed.nl, geraadpleegd op 31-5-2018.

Tabel 2: Waarland, Waarlandsweg 3a: archeologische terreinen en vondstmeldingen in de omgeving van het plangebied. Voor dateringen zie Appendix.

Zaaknummer	Omschrijving	Datering
AMK-terreinen: 14789	Terrein van hoge archeologische waarde. Dit AMK-terrein betreft de historische kern van het dorpje Zijdewind. De historische kern is bepaald aan de hand van historische kaarten uit 1849-1859.	LME-NT
14792	Terrein van hoge archeologische waarde. Dit AMK-terrein betreft de historische kern van het dorp Oudkarspel. De historische kern is bepaald aan de hand van historische kaarten uit 1849-1859.	LME-NT
14797	Dit terrein heeft een hoge archeologische waarde. Het terrein betreft de historische kern van het gehucht Kalverdijk. De historische kern is bepaald aan de hand van historische kaarten uit 1849-1859.	LME-NT
Vondstmeldingen:		
3204110100	Keramiek; Baksteen. Verwerfingswijze via archeologische boringen	NT
2776295100	Steen; Fels-Rechteckbeil. Een losse vondst.	NEOMB-BRONS
2732879100	Vuursteen; bijl. Een losse. vondst	NEOL
3201065100	Keramiek, aardewerk gedraaid – geglaazuurd. Een niet archeologische vondst d.m.v. Graafwerk.	NTA-NTB
3291624100	Keramiek; pot. Verwerfingswijze via opgraving.	IJZL-ROM
2916498100	Keramiek; pot. Verwerfingswijze via opgraving.	LME-NT
	Keramiek; Pingsdorf geelwitbakkend. Een niet archeologische vondst d.m.v. Graafwerk.	LMEA
2102868100	Keramiek; kogelpot.	LMEA-LMEB
	Keramiek; Roodbakkend geglaazuurd, verwerfingswijze d.m.v. Archeologische boringen.	LME-NT
	Keramiek; bouw materiaal, verwerfingswijze d.m.v. Archeologische boringen.	LME-NT
	Houtskool, verwerfingswijze d.m.v. Archeologische boringen.	LME-NT
2354210100	Keramiek; kogelpot, verwerfingswijze d.m.v. Archeologische boringen.	LMEA-LMEB
	Keramiek; grijsbakkend handgevoemd aardewerk	LMEB
	Keramiek; Bouw materiaal.	LMEB-NTA
	Keramiek; roodbakkend geglaazuurd	LMEB-NTA
	Keramiek; Porselein	NTC
	Keramiek; Tegel	NTB
3137165100	Keramiek; Kogelpot. Verwerfingswijze d.m.v. Veldkartering	LMEA-LMEB
	Keramiek; Badorf	VMEC-VMED
	Keramiek; Hoogkarspelaardewerk	BRONSL
	Keramiek; grijsbakkend gedraaid	LMEB
3063163100	Keramiek; Kogelpot Steengruis. Losse vondst	VMED-LMEA

Voorgaande onderzoeken

Ongeveer 750 meter ten oosten van het plangebied ligt zaakidentificatie 2485367100. Dit onderzoek is een verkennend booronderzoek en is in 2015 uitgevoerd door De Steekproef bv. Dit is het dichtstbijzijnde archeologische onderzoek in de buurt van het plangebied. Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen in de boringen. Hierom is dan ook geen verder archeologisch onderzoek geadviseerd.¹⁹ Zie verder ook pagina 3 “Boordata uit nabije omgeving”.

Figuur 9. Waarland, Waarlandsweg 3a, Uitsnede van de Archis-kaart. Het plangebied is in het rood aangegeven. De gele terreinen zijn in het verleden archeologisch onderzocht. De paars terreinen zijn AMK-terreinen en de gele stippen zijn vondstmeldingen (Bron: Archis).

¹⁹ Exaltus 2015.

2.4 Historische geografie (KNA 4.0 LS03)

Het plangebied grensde tot de jaren zestig aan de dijk van de Bleekmeerpolder (zie Figuur 10). Zoals te zien is op de eerste twee kaarten, loopt de dijk van deze polder juist door het westelijke deel van het plangebied heen. Daarnaast ligt het oude erf van de boerderij ook aan deze dijk. Het Bleekmeer werd pas in 1632 drooggelegd en is daarmee één van de jongere kleinere droogmakerijen in West-Friesland.²⁰

Naast dat het plangebied in het westen aan de Bleekmeerpolder grenst, ligt het plangebied zelf in de Slootgaarpolder. De Slootgaarpolder is ontstaan in 1590 en het Slootgaardmeer was tevens groter dan het Bleekmeer.²¹

Rond het begin van de twintigste eeuw kwamen de eerste wegen in het gebied. De bewoners moesten het eerst met voetpaden en de dijk van de Bleekmeerpolder doen, maar nu konden ze ook de grote weg gebruiken. Rondom de jaren vijftig werd er ook een weg aangelegd richting de boerderij, zodat de bewoners eenvoudiger de weg konden bereiken (zie Figuur 8). Ook is te zien dat in de jaren vijftig het erf uitgebreid werd. Ineens staan er vier gebouwen in plaats van twee.

In de jaren zestig van de twintigste eeuw vond er een grote ruilverkaveling plaats in het gebied. De oude dijk van de Bleekmeerpolder verdween, sloten werden gedempt en er kwamen nieuwe wegen, kavels en woningen voor in de plaats. De huidige boerderij werd ook tijdens deze tijd aangelegd en een aantal gebouwen van het oude erf werd afgebroken. De boerderij van het oude erf bleef staan.

In het plangebied zelf zijn door de ruilverkaveling enkele sloten gedempt. Deze sloten staan aangegeven op de historische kaart uit 1952, maar verdwijnen op de kaart uit 1965. Daarnaast liep er een weg richting het oude erf. In het westen van het plangebied liep, zoals eerder gezegd, de dijk. Deze dijk is, volgens de kaart uit 1965, afgevlakt. Van deze sloten en de dijk zouden ook eventuele resten aanwezig kunnen zijn in het plangebied.

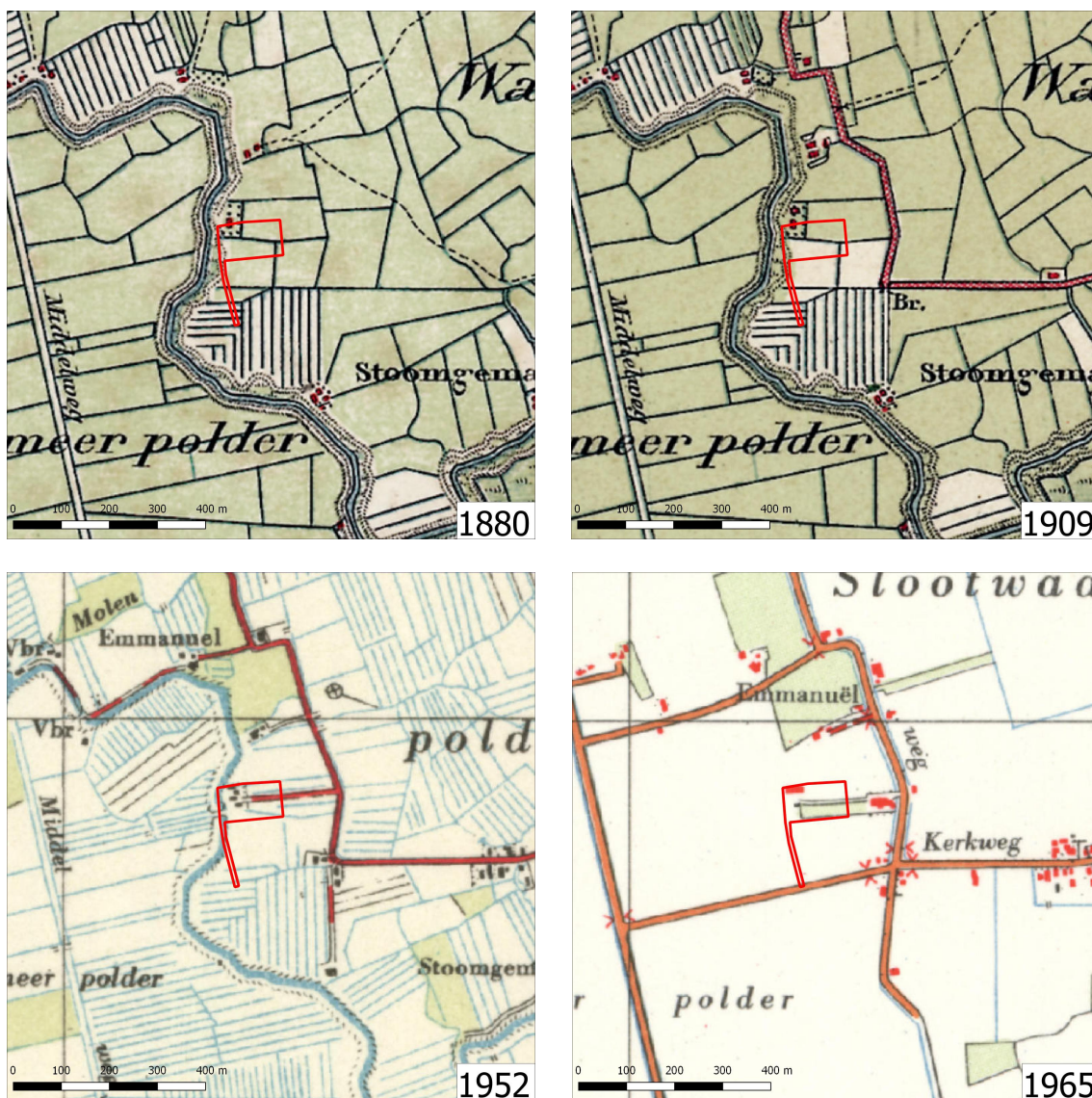
Eind jaren zeventig, begin jaren tachtig werd de grote loods gebouwd bij de huidige boerderij en in de jaren negentig werd deze loods bij de boerderij getrokken. Deze loods is nog steeds aanwezig in het plangebied.²² Rondom 2010 werd het gebouw op het oude erf afgebroken. Dit erf was al te zien op het kadastrale minuutplan uit 1832.²³ Er is een kans aanwezig dat er in het westen van het plangebied nog resten aanwezig zijn van dit erf en van de oude dijk van de Bleekmeerpolder.

²⁰ Wiese 1956, 26.

²¹ Idem.

²² De Rijk/Veldhuis/De Haan 1963.

²³ <http://beeldbank.cultureelerfgoed.nl/>, 5-6-2018.

Figuur 9. Waarland, Waarlandsweg 3a. Het plangebied is in het rood aangegeven op uitsneden van de historische/topografische kaarten uit 1880, 1909, 1952 en 1965 (Bron: topotijdreis).

3. Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel en advies (KNA 4.0 VS07)

Het plangebied lag rondom 2750 voor Christus in een vlakte van getijdengebied vlakbij het oude zeegat van Bergen. Tijdens deze periode zette veel zand zich af via de zee en het zeegat. Dit zand is ook aangetroffen in de boringen van het eerder uitgevoerde onderzoek van De Steekproef bv. Dit zand kwam bij deze boringen op ongeveer één/anderhalf meter diepte beneden het maaiveld voor.

Rond 1500 voor Christus is het gebied dichtgeslibd en is een kweldergebied ontstaan. Hierdoor overstroomde het gebied alleen met grote stormen, waardoor het mogelijk was om het gebied te bewonen. De afzettingen uit deze periode, bestaan uit kleiafzettingen en liggen, volgens het uitgevoerde onderzoek, op ongeveer 25 centimeter diepte onder het maaiveld. In de buurt van Waarland zijn vondsten uit het Neolithicum en de Bronstijd gedaan. Uit deze periodes kunnen eventueel resten in het plangebied aanwezig zijn.

Vanaf circa 500 voor Christus vormde zich in het landschap van West-Friesland een veenmoeras. Dit zijn natte gebieden, waardoor het gebied minder aantrekkelijk werd om in te wonen. Deze veenlaag is echter niet teruggevonden in de boringen van het eerder uitgevoerde onderzoek. Er is echter wel een vondst in de buurt aangetroffen uit de IJzertijd/Romeinse tijd, maar hiervan was niet te vinden in welke diepte deze gevonden was. Het is echter wel zo dat in veen archeologisch materiaal goed bewaard blijft en daardoor kan het dus dat de eventuele vondsten daterend uit het Neolithicum en de Bronstijd hierdoor beter bewaard zijn gebleven.

In de periode tot 800 na Christus is er opnieuw een kwelderlandschap gevormd, waardoor het landschap weer aantrekkelijk werd om te bewonen. Voor 1500 werd het gebied ingedijkt om overstromingen tegen te gaan. In 1591 werd de Slootgaarpolder drooggelegd en in 1632 de Bleekmeerpolder.

Er zijn veel vondsten aangetroffen daterend uit de Late Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd. Deze vondsten zijn echter veel gedaan in de buurt van de historische dorpskernen in de buurt van Waarland en niet in de nabije omgeving van het plangebied zelf.

Door de ruilverkaveling van de jaren zestig is er in het plangebied zelf een aantal sloten gedempt en is de dijk van de Bleekmeerpolder, die mogelijk in het westen van het plangebied ligt, afgevlakt. Hiervan zouden eventueel resten aangetroffen kunnen worden in het plangebied.

Tot slot stond tot 2010 het oude boerenerf in het westen van het plangebied. Dit erf is al op kaartmateriaal uit 1832 waar te nemen. Maar misschien stond dit boerenerf er al langer. Van dit boerenerf worden sowieso resten verwacht.

Het is echter wel zo dat er tijdens de jaren zestig een grote ruilverkaveling in het gebied plaatsvond. Hierdoor zijn boerderijen verplaatst, sloten gedempt en wegen aangelegd. Hierdoor kan het zijn dat de bodem, en daarbij ook de archeologie, verstoord is.

Tabel 3: Waarland, Waarlandsweg 3a: Archeologisch verwachtingsmodel.

datering:	Neolithicum – Bronstijd	Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd
complextype:	nederzetting	nederzetting
omvang:	onbekend	Onbekend
diepteligging:	In de kwelderafzettingen vanaf ongeveer 25 centimeter tot 50 centimeter beneden het maaiveld	0-25 centimeter beneden het maaiveld.
gaafheid en conservering:	Indien er veenafzettingen aanwezig zijn, is er grote kans op betere conservering.	In klei is kans op organische resten.
locatie:	Hele terrein.	In het westen van het terrein.
uiterlijke kenmerken:	Cultuurlaag met scherven, steen, houtskool en vuursteen.	Cultuurlaag met scherven, puin, bot en glas.
mogelijke verstoringen:	De verstoringen die komen door de ruilverkaveling. Of terwijl, gedempte sloten, afgevlakte dijken, etc	De verstoringen die komen door de ruilverkaveling. Of terwijl, gedempte sloten, afgevlakte dijken, etc

Selectieadvies door drs. J.M.G. Bongers (senior KNA-prospecteur)

De kans op archeologische resten in het onderzoeksgebied is klein. Dit komt doordat het plangebied in de jaren zestig verstoord is door de ruilverkaveling (zie §2.3.). Daarnaast zijn in en nabij het plangebied en Waarland voor zover bekend geen archeologische indicatoren aangetroffen. Bij het booronderzoek van de Steekproef bv uit 2015, 750 meter ten zuidoosten van het plangebied, zijn ook geen archeologische indicatoren aangetroffen. De bodem en hoogte van dit plangebied komen overeen met de verwachte bodem van het onderzoeksgebied. Hierdoor kon dit onderzoek gelinkt worden met de verwachte fysische geografie. Er zijn echter vermoedelijk wel een oud boerenerf en een deel van een afgevlakte dijk in het westen van het plangebied, maar er is niet bekend hoe diep de ingrepen in dit deel van het plangebied, de bodem zullen verstoren. Daarom wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Als bij toekomstig graafwerk onverhoopt toch archeologische vondsten worden gedaan of archeologische grondsporen worden aangetroffen, dan dient daarvan direct melding te worden gemaakt bij de minister conform de Erfgoedwet 2015, artikel 5.10 & 5.11. Wij adviseren dit te doen bij de gemeente Schagen.

Gebruikte bronnen

Geraadpleegde literatuur:

Bakker, H. de/J. Schelling, 1989: *Systeem voor de Bodemclassificatie van Nederland, de Hogere Niveaus*, Meppel.

Berendsen, H.J.A., 2005: *Landschappelijk Nederland; de Fysische Geografie van Nederland*, Assen.

Exaltus, R., 2015: *Waarland, "De oude voetbalvelden" Gem. Schagen (NH.) Een Inventariserend Archeologisch Veldonderzoek*, Zuidhorn. (Steekproefrapport 2015-05/10)

Nyst, C.L./E.J. van Rooijen/J.M. van der Veen, 2010: *Beleidsnota Cultuurhistorie Gemeente Harenkarspel*, Haarlem.

Rijk, J., de/J.M. Veldhuis/W.G. de Haan, 1963: *Het Geestmeeambacht; Een onderzoek naar enkele sociaal-economische vraagstukken verband houdend met de voorbereiding van de ruilverkaveling*, 's-Gravenhage.

Vos, P. & S. de Vries, 2013. *Paleogeografische Kaarten van Nederland, tweede generatie (versie 2.0)*, Utrecht. Op 11 april 2014 gedownload van www.archeologieinnederland.nl.

Vries, F. de/W.J.M. De Groot/T. Hoogland/J. Denneboom, 2003: *De Bodemkaart van Nederland digitaal; Toelichting bij inhoud, actualiteit en methodiek en korte beschrijving van additionele informatie*, Wageningen. (Alterra-Rapport 811)

Wiese, W.F.G., 1956: *De Verspreiding van Archeologische Gegevens van Westfriesland in verband met Morfogenese*, Leiden.

Geraadpleegde websites:

<http://legendageomorfologie.wur.nl/#VormGCF>, geraadpleegd op 29-5-2018.

<https://maps.noord-holland.nl/GeoWeb51HTML5/index.html?viewer=ilc>, geraadpleegd op 28-5-2018.

<https://zoeken.cultureelerfgoed.nl/#/zaak/search>, geraadpleegd op 30-5-2018.

<http://www.ruimtelijkeplannen.nl/>, geraadpleegd op 28-5-2018.

<http://topotijdreis.nl/>, geraadpleegd op 1-6-2018.

<http://pdokviewer.pdok.nl/>, geraadpleegd op 28-5-2018.

Lijst van Figuren en Tabellen

- Figuur 1: Topografische kaart van het plangebied.
- Figuur 2: Luchtfoto van de onderzoekslocatie.
- Figuur 3: Uitsneden van de paleografische kaarten.
- Figuur 4: De hoogtekkaart op basis van de AHN.
- Figuur 5: Uitsnede van de hoogtekkaart op basis van de AHN.
- Figuur 6: Uitsnede van de geomorfologische kaart.
- Figuur 7: Uitsnede van de bodemkaart.
- Figuur 8: Uitsnede van de archeologische beleidskaart gemeente Harenkarspel.
- Figuur 9: Uitsnede van de archiskaart.
- Figuur 10: Uitsneden van historische kaarten.

Tabel 1: Administratieve gegevens van het plangebied.

Tabel 2: Tabel met AMK-terreinen en vondstmeldingen.

Tabel 3: Archeologisch verwachtingsmodel.

Appendix I: Archeologische periode-indeling

paleolithicum:		ijzertijd:	
paleolithicum vroeg:	tot 300.000 BP	ijzertijd vroeg:	800 - 500 vC
paleolithicum midden:	300.000 - 35.000 BP	ijzertijd midden:	500 - 250 vC
paleolithicum laat:	35.000 BP – 8.800 vC	ijzertijd laat:	250 - 12 vC
paleolithicum laat A:	35.000 - 18.000 BP		
paleolithicum laat B:	18.000 BP – 8.800 vC	romeinse tijd:	
		romeinse tijd vroeg:	12 vC - 70 nC
mesolithicum:		romeinse tijd vroeg A:	12 vC - 25 nC
mesolithicum vroeg:	8.800 - 7.100 vC	romeinse tijd vroeg B:	25 - 70 nC
mesolithicum midden:	7.100 - 6.450 vC	romeinse tijd midden:	70 - 270 nC
mesolithicum laat:	6.450 - 4.900 vC	romeinse tijd midden A:	70 - 150 nC
		romeinse tijd midden B:	150 - 270 nC
neolithicum:		romeinse tijd laat:	270 - 450 nC
neolithicum vroeg:	5.300 - 4.200 vC	romeinse tijd laat A:	270 - 350 nC
neolithicum vroeg A:	5.300 - 4.900 vC	romeinse tijd laat B:	350 - 450 nC
neolithicum vroeg B:	4.900 - 4.200 vC		
neolithicum midden:	4.200 - 2.850 vC	middeleeuwen:	
neolithicum midden A:	4.200 - 3.400 vC	middeleeuwen vroeg:	450 - 1.050 nC
neolithicum midden B:	3.400 - 2.850 vC	middeleeuwen vroeg A:	450 - 525 nC
neolithicum laat:	2.850 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg B:	525 - 725 nC
neolithicum laat A:	2.850 - 2.450 vC	middeleeuwen vroeg C:	725 - 900 nC
neolithicum laat B:	2.450 - 2.000 vC	middeleeuwen vroeg D:	900 - 1.050 nC
		middeleeuwen laat:	1.050 - 1.500 nC
bronstijd:		middeleeuwen laat A:	1.050 - 1.250 nC
bronstijd vroeg:	2.000 - 1.800 vC	middeleeuwen laat B:	1.250 - 1.500 nC
bronstijd midden:	1.800 - 1.100 vC		
bronstijd midden A:	1.800 - 1.500 vC	nieuwe tijd:	
bronstijd midden B:	1.500 - 1.100 vC	nieuwe tijd vroeg:	1.500 - 1.650 nC
bronstijd laat:	1.100 - 800 vC	nieuwe tijd midden:	1.650 - 1.850 nC
		nieuwe tijd laat:	1.850 – heden
Pleistoceen:	2,5 miljoen - 10.000 BP		
Elsterien	475.000 - 410.000 BP	vC.: voor Christus	
Saalien	200.000 - 130.000 BP	nC: na Christus	
Weichselien	116.000 - 10.000 BP	BP: Before Present; Present = 1950	
Holoceen:	10.000 BP - heden		